

Szövetkezetpolitikánk a XI. kongresszus tükrében

Hazánk gazdasági életében a szövetkezetek gazdasági, politikai és társadalmi téren egyaránt fontos szerepet töltenek be. A sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építésének időszakában célszerű és szükséges a szövetkezetek szerepének növelése, gazdasági-szervezeti megerősítésük, működési körük további bővítése. Pártunk és államunk már a szocialista forradalomra való áttérés kezdeti időszakában a leghatározottabban kifejtette álláspontját a szövetkezeti mozgalommal kapcsolatosan. E politika lényege, hogy a szövetkezeteket anyagi és szervezeti támogatásban kell részesíteni, és általánossá kell tenni őket a szocializmus építése érdekében. Az idők folyamán ez a politika — természetesen — újabb és újabb vonásokkal gazdagodott. Legutóbb pártunk XI. kongresszusa jelölte ki a további fejlődési irányt. A mezőgazdaságban dolgozó párt- és állami aktíva februári tanácskozásán mondott beszédében Nicolae Ceaușescu elvtárs elemezte a kongresszus ez irányú határozataiban foglalt feladatokat, és hangsúlyozta, hogy teljesítésük végett sürgős teendő a konkrét gyakorlati intézkedések megvitatása, különösen a termelőszövetkezetek szervezeti tevékenysége, elsősorban a munkaszervezés lényeges megjavítása, valamint a szövetkezeti demokrácia további elmélyítése és kiszélesítése.

Mindenekelőtt az a kérdés merül föl, hogy lehet-e egyáltalán „szövetkezetpolitikáról“ beszélni, van-e alapja annak, hogy elvi megállapítások összegezésére törekedjünk a szövetkezetekre vonatkozó párthatározatok és a gyakorlati gazdasági-társadalmi intézkedések alapján, tehát van-e „szövetkezetpolitika“?

A Román Kommunista Párt XI. kongresszusának dokumentumaiban, pártunk Programjában valóban nem találunk külön megfogalmazásban és csoportosításban önálló részt a szövetkezetekkel kapcsolatos párt- és állami álláspontra vonatkozóan. Az említett dokumentumokban egységes megfogalmazásban, gazdasági és társadalmi életünk minden területére érvényes módon jutott kifejezésre pártunk és államunk politikája, s ez eleve kizárja annak lehetőségét, hogy a szövetkezetekre vonatkozó útmutatás külön részben kapjon helyet.

A szövetkezetek szocialista gazdasági-társadalmi szervezetek, amelyek szervesen illeszkednek be egységes szocialista gazdaságunkba és szocialista demokráciánk rendszerébe, ezek összetevői, alkotóelemei. Egyrészt igen szerteágazó termelői, közszolgáltatói, kereskedelmi és pénzügyi, másrészt pedig értékes nevelői, társadalombiztosítási, kulturális, sport- és egyéb jellegű tevékenységet fejtenek ki, ami csak más hasonló, nem szövetkezeti tevékenységgel szoros összefüggésben valósítható meg. Ezért a politikai program megfogalmazásában a gazdasági tevékenységre vonatkozó rész magában foglalja az állami egységek, a szövetkezeti vállalatok, az egyéni gazdaságok egész tevékenységét, és például a szocialista öntudat formálása tekintetében egységesen juttatja kifejezésre minden tényező ez irányú feladatát. De ha a valamennyi területen megjelölt tennivalókból kiemeljük a szövetkezetekre jutó részt, ha összegezzük a pártprogramban megjelölt mindazon feladatokat, amelyek a szövetkezetek előtt állanak, s amelyek a szövetkezetek irányítása és támogatása terén az állami szervekre hárulnak, kétségbevonhatatlanul arra a következtetésre kell jutnunk, hogy létezik egy világosan megfogalmazott szövetkezetpolitika, amelynek lényege a tudományos szocializmus szövetkezetekre vonatkozó tanításának a hazai sajátos történelmi, gazdasági, társadalmi körülményekre való

alkotó alkalmazása. Elvi síkon tehát és mindenekelőtt konvencionális értelemben beszélhetünk szövetkezetpolitikáról, éppúgy, mint ahogy a gazdaságpolitikán belül például iparosítási, agrár- és munkaerőpolitikáról vagy a művelődési politikán belül nevelés- és színházpolitikáról.

A szövetkezetpolitika nemcsak gazdaságpolitika, nemcsak egyirányú gazdaságpolitikai vonalvezetést megjelölő elvi álláspont, hanem a már említett sokirányú tevékenységet magában foglaló politika; lényege, hogy nem össznépi, hanem ún. csoporttulajdonon alapuló tevékenységet határoz meg; e tulajdonforma alkotja azt a gazdasági alapot, amely a sokoldalú gazdasági-társadalmi tevékenységet lehetővé teszi.

A szocialista szövetkezeti tulajdonnal kapcsolatosan merült fel annak szükségessége, hogy pártunk állást foglaljon és határozottan leszögezze: „Szeretném felhívni a figyelmet a mezőgazdasági termelőszövetkezetek közös tulajdona megőrzésének és erősítésének szükségességére — amely szocialista mezőgazdaságunk alapja marad“ — hangoztatta a XI. kongresszuson előterjesztett jelentésben Ceaușescu elvtárs. Ez az elvi állásfoglalás minden kétséget kizáróan, egyértelműen érvényes más szövetkezeti kategóriák tulajdona tekintetében is; továbbra is fejleszteni kell a kisipari, a fogyasztási és a hitelszövetkezetek tulajdonát, a népgazdaságunk jelentős hányadát kitevő szövetkezeti ágazat egész tevékenységét, hiszen fontos szerep hárul rá az elkövetkezendő időkben is.

Felmerül az a kérdés, hogy miért van szükség a szocialista társadalmi rendszerben szövetkezetekre, szövetkezeti tulajdonra. Az, hogy nem csupán állami vállalatok léteznek, nem magyarázható döntő okként a termelőerők egykori fejletlenségével, sem a technika alacsonyabb színvonalával vagy a volt kisárutermelők lassúbb tudatbeli fejlődésével. A szövetkezetek létezésének döntő oka nem az, hogy egyes embercsoportok számára elfogadhatóbb szervezési formát képviselnek, hogy egyes dolgozók számára kedvezőbb, ha valamely szövetkezet tagjaként végzik munkájukat vagy biztosítják fogyasztásukat. Persze, ezek a tényezők is szerepet játszanak, főleg a szövetkezeti mozgalom mennyiségi fejlődése szempontjából, de a legfontosabb ok abban keresendő, hogy az egész társadalom számára előnyösebb, ésszerűbb, gazdaságosabb, lényegesen hatékonyabb, ha bizonyos tevékenységet szövetkezetek végeznek, nem pedig állami vállalatok. Ezt a következtetést igen határozottan támogatja a XI. kongresszus Irányelveinek az 1976—1980-as öt éves tervre vonatkozó kitételei. Az I. fejezet 13. pontjában olvashatjuk, hogy fokozott ütemben kell fejleszteni a készruha, kötöttáru, lábbeli, a fából, vasból, műanyagból készült fogyasztási cikkek *kissorozatú gyártását*, ami nagy állami vállalatokban nem minden esetben gazdaságos tevékenység. Ugyancsak e fejezetben találjuk azt a követelményt is, hogy jobban használjuk ki az egyéni gazdaságokban fellelhető munkaerőt, az ország különböző megyéire jellemző hagyományt és tapasztalatot. Az Irányelvek különös hangsúlyt helyeznek arra, hogy a szövetkezeti hálózaton belül kiterjesszék a szolgáltatási tevékenységet, a rendelésre készítenendő különböző termékek előállítását. A fogyasztási szövetkezetek jelentős feladata például az építkezési anyagok termelése helyi erőforrásokból, a zöldség és gyümölcs félkész terméké történő feldolgozása, ami állami vállalatok keretében nem is szervezhető meg hatékonyan.

Tervgazdaságunk jelenlegi fejlettségi színvonala teljes mértékben igazolja, hogy a csoporttulajdonon alapuló szövetkezeti gazdaságaink képesek az egységes országos terv céljait követni, kiegészítve az össznépi tulajdon alapján megszervezett gazdasági-társadalmi tevékenységet. Mindez arra enged következtetni, hogy a szövetkezeti szektor gazdasági okokból szükségszerű. S ez a szükségszerűség feltételezi, hogy az állami és a szövetkezeti egységek egymás mellett, egymással párhuzamosan létezzenek, és szocialista népgazdaságunknak — sok tekintetben — azonos jogállású, gazdasági-társadalmi tevékenységet végző láncszemei legyenek. A sokol-

dalúan fejlett szocialista társadalom építésének egész időszakában és a kommunizmusra való áttérés feltételei között mindkét gazdasági ágazathoz tartozó egységnek megvan a létjogosultsága; lényegében egyik sem adja át helyét a másiknak, hanem egymáshoz közelednek mind a tulajdon, mind pedig a belső szervezés szempontjából. Az a tény, hogy sok tekintetben gazdasági kooperáció és közös vállalkozások létrehozása jellemzi a két szektorhoz tartozó gazdasági egységek tevékenységét, hogy a két gazdasági alakzat egyre inkább közeledik egymáshoz, nem jelent azonosulást; az állami vállalat állami marad, a szövetkezeti sem veszíti el jellegét, továbbra is megmarad közöttük a különbség mind tulajdonosi, mind szervezeti téren; az előzőben a dolgozó alkalmazott, az utóbbiban pedig szövetkezeti tag marad, s ennek megfelelően részesül az egyéni és a társadalmi fogyasztási alpból. S ez a különbség lényegében az árutermelés egész időszakában fennmarad.

A szocialista társadalom körülményei között, a szövetkezés szabadságának érvényesülésével, a párt és az állam támogatása s irányítása eredményeként a szövetkezetek az össznépi érdekekkel teljes összhangban működnek. Az Alkotmány 27. szakaszában foglalt egyesülési jog gyakorlati megvalósulása alapján és azon politikai koncepciónak a 7/1971. sz. törvényben történt szentesítése révén, amelynek értelmében a mezőgazdasági, a kisipari termelőszövetkezetek, a fogyasztási szövetkezetek egyaránt fejthetnek ki sokoldalú termelő és szolgáltató tevékenységet, a szövetkezeti gazdaságok tevékenysége nincs szűk, szakosított keretek közé szorítva. Szövetkezetpolitikánk lehetővé teszi, hogy ezek a gazdaságok kiterjesszék tevékenységüket — persze, az állam felügyelete és engedélyezése mellett — minden olyan tevékenységre, amelyet a tagok elsősorban saját érdekükben és saját erejükből képesek elvégezni, de amelyek megvalósításában az egész társadalom is érdekelt. S éppen a társadalmi, össznépi érdekek érvényesítése a szövetkezeti tevékenységben jelenti azt a hajtóerőt, amely összhangot teremt az általános és a csoportérdek között. Szövetkezeti mozgalmunk gyakorlata igazolja, hogy államunknak sikerült megtalálnia azokat az eszközöket és jogi módszereket, amelyek kizárták annak lehetőségét, hogy szövetkezeteink az osztálytársadalmi érdek ellen cselekedjenek, de egyben azt is, hogy az állam — szervei által — figyelmen kívül hagyva a szövetkezeti demokrácia követelményeit, közvetlenül beavatkozzék a szövetkezetek belső ügyeibe. Pártunk szövetkezetpolitikája következetes alkalmazásának eredményeként — a kezdeti időszakban jelentkező néhány egészségtelen jelenségtől eltekintve — sikerült az összhangot megteremteni a szövetkezetek gazdasági és szervezeti-ügyvezetési önkormányzata (általában a szövetkezeti demokrácia) és az állami irányítás, valamint ellenőrzés között. Ez végeredményben pártunk és államunk szocialista gazdaságpolitikáját juttatja érvényre, s lényegesen segíti a szövetkezeti mozgalmat is.

A pártunk XI. kongresszusán elfogadott nagyfontosságú dokumentumok szavatolják szövetkezetpolitikánk következetes továbbfejlesztését, és megjelölik azt az utat, amelyen haladva szövetkezeteink a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építésének még hatékonyabb tényezőivé válnak. Az állam és a szövetkezetek közötti sokoldalú kapcsolatok közül kétségtávolú legjelentősebbek a gazdasági vonatkozásúak, hiszen a szövetkezeti gazdaságok szervesen illeszkednek be a tervgazdálkodásba, érvényre juttatva a szövetkezet gazdasági-szervezeti önállóságát és az országos tervezés optimális összehangolását. Az érdekösszehangolásnak már két éve egy magasabb szintű megvalósulása van kibontakozóban: a népgazdaság érdekeit kifejező központi tervmutatók mellett a szövetkezetek felkutatják és megteremtik a számukra legkedvezőbb lehetőségeket. Ez a gyakorlat lényegében azt a gondolatot juttatja kifejezésre, amelynek lényege, hogy tervezéskor az állami szervek vegyék figyelembe a szocialista állami és szövetkezeti tulajdon közötti különbségeket, az ezekből adódó sajátosságokat; az állam nem adminisztrálja a szövetkezeti vagyont, nem rendelkezik vele, s a belőle származó haszon nem őt, ha-

nem a tulajdonos szövetkezetet illeti meg. Éppen ez a lényege a szövetkezésnek, ez teszi lehetővé, hogy a szövetkezeti csoport- és az össznépi állami érdekek összehangolva jussanak kifejezésre. És mindezt elősegítheti vagy akadályozhatja az adó-, a hitel-, a jövedelemelosztási politika, a gazdasági szerződések rendszere s minden olyan jogi eszköz és módszer, amely révén a szocialista állam irányítja a szövetkezeti ágazatot, elősegíti fejlődését.

Szövetkezetpolitikánk lényegéből, tudományos jellegéből fakad annak szükségessége, hogy javítsuk és továbbfejlesszük szövetkezeti törvényhozásunkat. Pártunk ez irányú ösztönző tevékenysége a valóságos helyzet helyes felméréséből és értékeléséből indul ki, amikor feladatként jelöli meg az egész szocialista törvényhozás, így a szövetkezeti törvényhozás tökéletesítését is annak érdekében, hogy a legmegfelelőbb juttassa kifejezésre azokat a forradalmi változásokat, amelyek a termelőerők és termelési viszonyok tekintetében nálunk végbementek, s hogy e törvényhozás lehetővé tegye a gazdasági egységek és az állampolgárok viszonyának a legmegfelelőbb alapokra helyezését.

Az RKP Programjában foglalt ama feladat megvalósítása, hogy új jogelveket kell kidolgozni, amelyek a jelenlegi és jövőbeni valóságos helyzetet veszik figyelembe, csak úgy ültethető át a szövetkezeti viszonyokat jogilag szabályozó gyakorlatba, ha egy olyan egységes szövetkezeti törvény kidolgozását és elfogadását tűzzük napirendre, amely az egész szövetkezeti ágazatra, valamint ennek és a szocialista államnak kölcsönös viszonyára jellemző egységes elvek alapján, kevesebb részletességgel, de maradandó elvi síkon szabályozza a szövetkezeti tagok viszonyait, a szövetkezetek jogi helyzetét, a népgazdaságban elfoglalt helyüket stb. Erre annál is inkább szükség van, mivel a XI. kongresszus állásfoglalása szerint a szövetkezetek fontos szerepet töltenek be a szocializmus építése és a kommunizmusra való áttérés időszakában, végig megőrizve sajátosságait. Az a tény, hogy a szövetkezetek gazdasági szerződéses viszonyai, a termelés és a munka megszervezésével, a munka javadalmazásával foglalkozó szabályai egyre inkább azonosulnak a szocialista társadalmunk egészére jellemző viszonyokkal, ami a jogi szabályozás terén is kétségtelenül megmutatkozik, csak kiemeli a sajátos szövetkezeti viszonyok egységes szabályozásának szükségességét. Így a nem sajátos részletkérdések jogi szabályozása megejthető az általánosan érvényes jogszabályok révén, a szövetkezetek sajátos helyzetére vonatkozó jogi szabályozás viszont sokkal világosabban és hatékonyabban valósítható meg egy egységes szövetkezeti törvény útján. Ez elméletileg nem kizárt, gyakorlatilag pedig nemcsak lehetséges, hanem szükséges is, hiszen különböző szövetkezeteink ma már — mint említettük — szerteágazó tevékenységük ellenére sem különíthetők el egymástól, működésük egybefonódik, és egyre inkább egységes szövetkezeti hálózatról lehet beszélni. Ez a feladat sürgős és megoldásra vár, mivel a mezőgazdasági termelőszövetkezetekre vonatkozóan még ma is egy 1949-ben kibocsátott rendelet van érvényben, noha a kisipari és fogyasztási szövetkezeti viszonyokat 1968-ban, illetve 1970-ben külön törvényekkel szabályozták. A módosításoktól és alkalmazhatatlanságtól terhes régi törvényhozás csak megnehezíti a szövetkezetek gyakorlati tevékenységét, szerepük betöltését, a szocialista törvényesség betartását, és a felmerülő vitákban nemkívánatos megoldásokhoz vezet.

Az egységes jogi szabályozás pontosabban meghatározhatná a szövetkezeti viszonyok tartalmát, megfelelőbb keretet adhatna a szövetkezeti mozgalomnak hazánkban, és — ami nagyon lényeges — hatékonyabbá tenné a szövetkezetek hozzájárulását a XI. kongresszus által dolgozó népünk elé tűzött sokoldalú feladatok teljesítéséhez. Tehát úgy véljük: tökéletesíteni kell az alapszabályozást, hogy az megfelelően tükrözze a jelenlegi gyakorlatban kialakult szövetkezeti viszonyokat, s keretet szabjon a szövetkezetek jövőbeni sokoldalú fejlődésének és a népgazdaság egészébe való szerves beilleszkedésének. Csak ezen az úton és csakis így játsz-

hatja a szövetkezeti törvényhozás azt a szerepet, amelyet pártunk politikája általában a jog és a törvényhozás számára meghatározott, s amelynek megvalósítása lényegében gazdasági-társadalmi szükségszerűség. Társadalmi fejlődésünk lényeges alkotóeleme, hogy a jog egységes elvi-politikai koncepció alapján, ellentmondásmentesen szabályozza a társadalmi viszonyokat. E téren már jelentős haladást értünk el, de további feladatként olvashatjuk a XI. kongresszus dokumentumaiban, hogy ennek megvalósítására kell törekedni.

Kétségtelen, hogy a szocializmus és a szövetkezés eszméi rokon fogalmak. Annak ellenére, hogy egymástól külön születtek, kölcsönösen hatottak egymásra, együtt fejlődtek. Az állandóan fejlődő szocialista társadalomban egyre jobban kristályosodik a szövetkezetpolitika lényege, mind határozottabb irányban fejlődik a szövetkezetek gyakorlati tevékenysége. S mint minden más téren, e tekintetben is felmérhetetlen értékűek pártunk XI. kongresszusának útmutatásai.

Deák B. Éva: Piros nap